

MESKÓ NORBERT: *A szépség eredete. Szexuális vonzerő és párválasztás*

Pécs: Pro Pannonia Könyvkiadó, 2012, 300 oldal

A könyv szerzőjének témaválasztása több szempontból is szerencsés. Egyfelől azért, mert az emberi szépség kultusza oly mélyen hatja át mindennapi életünket, hogy a könyv hasábjainak olvasása nem csupán a téma iránt elkötelezett kutatók, hanem a „nagyközönség” számára is izgalmas kalandot kínál. A közérthetőség növelését Breitenstein Lilla humoros rajzai mellett számos ábra, kép és szövegdoboz szolgálja. A magas szintű ismeretterjesztésen felül a „*Szépség eredete*” kiváló összefoglalóját adja az utóbbi évtizedek legfontosabb kutatási eredményeinek, illetve az emberi szépséget és párválasztást magyarázó modelleknek, ami egyúttal nélkülözhetetlen tankönyvvé is teszi a kötetet a téma iránt érdeklődő hallgatók, illetve szakemberek számára. A szakmai korrektség mellett a mű nagy előnye, hogy Meskó Norbert nem csupán az *attraktivitás személyközi kapcsolatokat befolyásoló hatásait, illetve a párválasztás biokémiai hátterét elemzi*, hanem a jelenségeket *szociokulturális-, és evolúciós keretbe* ágyazva ismerteti az olvasóval.

A kötet tizenegy fejezetre tagolódik, melyekben a szerző két fő kérdésre keresi a választ: „az egyik, hogy *melyek azok a vonások, amelyeket vonzónak tartunk egymásban*, [a másik (a szerk.)] pedig funkcionális, azaz, *mi az értelme* annak, hogy bizonyos dolgokat vonzónak tartunk a másikban.”¹

Az első fejezet felütésében a szerző néhány példával illusztrálja a fizikai vonzerő mindennapi döntéseinket, valamint másokról, illetve saját magunkról alkotott nézeteinket befolyásoló hatását. Ezt követően olvashatunk a kötet céljáról, majd az egész művet átható evolúciós pszichológiai szemlélet esszenciájáról.

Olyan alapfogalmakkal ismerkedhetünk meg ebben a részben, mint például a *természetes-, illetve szexuális szelekció*, az alkalmazkodás (*adaptáció*) és a rátermettség (*fitness*). Az evolúciós nézőpont szerint a *szépség „belülről fakad”*, más szóval génjeink határozzák meg azt, hogy milyen esélyekkel (fizikai megjelenéssel) indulunk a párválasztás piacán, illetve hogy milyen vonásokat tartunk vonzónak a másik nem képviselőiben. Az elmélet természetesen számol azzal, hogy preferenciánkat befolyásolja a szocializáció, valamint a kultúra, amelyben felnövünk. Mégis, számos kutatás bizonyítja, hogy akadnak olyan *univerzális vonások*, melyeket kortól és kultúrától függetlenül mindenütt előnyben részesítenek az emberek. Az evolúciós magyarázat szerint azért, mert ezek a jellegek az emberiség kezdete óta a túlélésünket segítették azáltal, hogy *hordozójuk genetikai rátermettségét, termékenységét és egészségét reklámozták*.

A második fejezetben (A szépség csalóka látszat) a nyugati társadalom szépség ideá(l)jának gyökereit kutatja a szerző. Visszatekintünk az ókori görög filozófusok munkáira, akik már több ezer évvel ezelőtt azon fáradoztak, hogy matematikai számításokkal ragadják meg a világ dolgainak szépségét (arany metszés). A történelmi példák említése után a szerző azokat a korai kutatásokat mutatja be, melyek elsőként irányították a modern kor pszichológusainak figyelmét a fizikai vonzerő tudományos vizsgálatára. Ezek a döntően szociálpszichológiai kutatások derítették fényt többek között a vonzerő „holdudvar hatására”, melynek lényege, hogy hajlamosak vagyunk embertársaink fizikai megjelenéséből következtetéseket levonni személyiségükre vonatkozóan („*ami szép, az jó is*” sztereotípiája). A fejezet végén a szépség iránti részrehajlás

¹ MESKÓ NORBERT (2012) *A szépség eredete. Szexuális vonzerő és párválasztás*. ProPannonia Könyvkiadó, Pécs, 20. oldal

tanulhatóságát vizsgálja a szerző. Érvelése szerint már gyermekként szembesülünk a szépség „holdudvar hatásával”, hiszen a mesekönyvek illusztrátorai, illetve a rajzfilmek készítői a vonzó külsejű szereplőket pozitív személyiségjegyekkel (mint például intelligencia, barátságosság, őszinteség, megbízhatóság, stb.) ruházzák fel, míg a „gonosz mostohákat” rútnak és gögösnek ábrázolják.

A harmadik fejezet (Darwin és a szexuális vonzerő) az emberi párválasztás sajátosságait foglalja össze. Itt olvashatunk bővebben a *szexuális szelekció* elméletéről, mellyel Darwin az állatok valamint az ember párválasztási szokásait kívánta magyarázni. Megtudhatjuk többek között, hogy milyen „*evolúciósan kódolt*” szempontok vezérlik a nőket és a férfiakat leendő partnerük kiválasztásakor. Vajon a „jó anyagi kilátásokkal” jellemezhető partner a nők vagy a férfiak számára vonzóbb tulajdonság? Az iménti, valamint még számos, a *nemek párválasztási stratégiáira* vonatkozó kérdéseinkre kaphatunk választ ebben a fejezetben.

A negyedik fejezetben (A szépség a részletekben rejlik) a szerző az emberi test azon vonásait veszi szemügyre, melyek befolyásolják párválasztási döntésünket. Kiderül, hogy miért tartjuk vonzóbbaknak a *szimmetrikus* arcú embereket; hogyan befolyásolja a férfiak vonzerejét az arcukon viselt *szakáll* hossza; milyen testalkatú és magasságú partnert tartanak a legvonzóbbnak a nők és a férfiak. A fejezet záró részében szó esik még a *tetoválások* és *testékszerek* viselésének evolúciós szemléletű értelmezéséről is.

A szépségkutatás berkeiben évtizedek óta folyó vitába enged bepillantást az ötödik fejezet (Átfogó szépségelméletek). Annak a kérdésnek az eldöntése, mely szerint a vonzerőt az *egyedi tulajdonságok összegzésével*, vagy egyetlen „*szépség-tényező*” alapján hozzuk-e meg, már az '50-es évek óta foglalkoztatja a kutatókat. Mindkét tábor képviselői számos kísérleti eredménnyel és szilárd elméleti alapokkal próbálják alátámasztani igazukat, melynek

kiváló összefoglalóját olvashatjuk Meskó tolmácsolásában. A fejezet végére többek között választ kaphatunk arra a kérdésünkre is, hogy vajon az arc vagy inkább a test hordozza a párválasztás szempontjából értékeesebb információkat?

A hatodik részben (Az arc a gének tükre) visszatérünk az arc párválasztásban betöltött szerepét vizsgáló kutatásokhoz és evolúciós magyarázatokhoz. Megtudhatjuk, hogy miért vonzó az „*átlagosság*”; miért sikeresebbek a párválasztás piacán a *fiatalabb*(nak tűnő) nők; valamint hogy milyen *nemi hormonmarkerek* hirdetik arcunkon a szexuális érettséget. A koponyánk körüli utazás utolsó lépéseit a női párválasztási preferenciák vizsgálatának szenteli a szerző. Ennek kapcsán derül fény a nők ún. „*környezet-függő*” *választásaira*, melynek lényege, hogy a szebbik nem képviselőinek attraktivitás ítéleteit jelentősen befolyásolja havi ciklusuk aktuális hormonösszetétele. A felsorolt vizsgálatokból kiderül, hogy az ovuláció idején (fertilis periódusukban) a maskulin, míg a menstruáció környékén a femininebb arcú férfiakat részesítik előnyben a női megítélők.

A hetedik (Vénusz születése) és nyolcadik fejezetben (Adonisz teste) a szerző a nők, majd a férfiak testének másodlagos nemi jellegeit veszi górcső alá. Elsőként a női mellről esik szó. Annak ellenére, hogy a nagy(obb) *női mell* szexuális vonzerejét számos vizsgálat bizonyítja, a kutatók továbbra is csak találgatnak a férfiak preferenciájának evolúciós okát illetően. Sokkal egyértelműbb az összefüggés a nők *derék-csipő aránya*, illetve *testtömeg indexük* esetén, ahol a vonzónak tartott jellegek egyúttal a tulajdonos jó génjeit és termékenységét is reklámozzák. A nyugati nők által oly' vonzónak tartott V-alakú, izmos *férfi felsőtest* szexuális vonzerejének magyarázatára is hamar ráeszméltek a kutatók. Könnyen belátható, hogy a pleisztocén környezetben a vadászó férfiak túlélési sikerességét nagyban növelte a jó fizikum és állóképesség. Nem meglepő

ugyanakkor az sem, hogy az egyetemes jellemzők mellett a kutatók jelentős különbségeket találtak az egyes kultúrák között mind a női, mind a férfi testek vonzerejének megítélésében. A szerző számos vizsgálati eredmény bemutatásával és logikus érveléssel oldja fel ezt a látszólagos paradoxont.

A kilencedik fejezet (Titokzatos fürtök) a férfi, s elsősorban a *női hajviselet* kultúrtörténeti bemutatásáról, valamint párértéket befolyásoló hatásairól szól. Meskó ezúttal is számos – többek között saját – vizsgálat bemutatásán keresztül ismerteti az olvasóval a haj pszichológiai szimbolikáját. Olvashatunk például a *szőke haj* evolúciójáról, a *hosszú haj* vonzerejének titkáról, valamint a női hajviselet manipulálásának pszichológiai elemzéséről is.

A döntően vizuális ingerek elemzése után a tizedik fejezetben (A szépség kémiaja) a *szaglás* párválasztásban betöltött szerepének vizsgálata kerül a középpontba. Régóta közismert tény, hogy az állatvilágban a hímek és a nőstények különböző feromonok kiválasztásával jelzik leendő partnerüknek szexuális érettségüket, illetve termékenységüket. Az ezen a területen végzett kutatások eredményeiből mára világossá vált, hogy az emberi test által kibocsátott kémiai szignálok (*androgén feromonok*) jelentősen befolyásolják a férfiak és nők párválasztási preferenciáit. A kutatások egy másik ága az *MHC-antigén* (major histocompatibility complex) különbözőségét / hasonlóságát vizsgálja a párválasztásban, mely egy újabb magyarázatot adhat arra a kérdésre, hogy miért tartunk egy testillatot vonzónak vagy épp taszítónak. Ha az olvasó arra kíváncsi, hogyan befolyásolja a fogamzásgátló tabletta szedése a nők illatpreferenciáit, ebben a fejezetben erre a kérdésre is megtalálja a választ.

A könyv tizenegyedik, záró fejezetében (A szépségideál eredete) a nyugati civilizáció női szépségességének kialakulásáról, illetve a tömegmédiá befolyásoló szerepéről olvashat az

érdeklődő. Manapság a különböző reklámoknak köszönhetően a lányok már egészen fiatal korban találkoznak a „*soványság kultuszával*”. Ennek az üzenetnek a hatása olyan erős, hogy a nők többsége szinte bármire képes, hogy megfeleljen annak a vélt vagy valós elvárásnak, melyet a szépségipar az irreálisan sovány testalkatú modellek által támaszt. Eközben sokan nem csupán testi, de lelki egészségüket is kockáztatják a mértéktelen diétázás és testedzés következtében. A fejezet második felében olvashatunk a *környezeti biztonság elméletéről*, mely egy lehetséges magyarázatot kínál a szépségideál kultúrák közötti, illetve gazdasági körülményektől függő különbségeire.

A könyvet elolvasva úgy vélem, a szerző elérte célját. Egyszerre sikerült egy tudományos igényű, számlálatlan kutatási eredményt felvonultató és elméleteket rendszerező *tankönyvet* alkotnia, miközben a mű nyelvezete, áttekinthetősége és ábrái izgalmas olvasnivalóvá teszik a „*laikus*” *közönség* számára is. Bár a szövegben található néhány elütés és „*eltévedt*” hivatkozás, ez nem rontja a gondolatmenet érthetőségét. Az egyetlen szokatlan, sőt zavaró elem számomra a könyv szövegének apró betűmérete, mely érezhetően csorbít az olvasás élvezhetőségén. Ezzel együtt is bátran merem ajánlani a könyvet kollégáknak és a szépségkutatás iránt érdeklődőknek egyaránt.

Putz Ádám
PTE-BTK Pszichológia Intézet
PhD hallgató